

Гординя Н.Д.
*Департамент інновацій
та трансферу технологій
Міністерства освіти і науки України*

ВПЛИВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ НА УСПІШНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АВІАДИСПЕТЧЕРІВ

Стаття присвячена аналізу особистостей впливу індивідуального стилю на професійну підготовку, а в подальшому й на професійну діяльність авіаційних диспетчерів. Також проаналізовано основні показники когнітивних стилів: полезалежність — полenezалежність; імпульсивність — рефлексивність; ригідний — гнучкий пізнавальний контроль.

Ключові слова: *авіаційний диспетчер, індивідуальний когнітивний стиль, професійна діяльність, управління повітряним рухом, індивідуальний стиль діяльності.*

Постановка проблеми

З кожним роком сучасна авіація все більше потребує успішного розв'язання не тільки проблем технічного характеру, а й вирішення проблеми людського фактора. В сучасній літературі аналізується статистика авіаційних подій, які пов'язані з «людським фактором» [6; 8; 13]. Цей аналіз засвідчує, що саме проблема професійної надійності авіадиспетчерів є ключовою, адже за психоемоційним навантаженням діяльність авіадиспетчера — одна з небезпечних і відповідальних професій, пов'язана із здійсненням контролю за повітряним рухом і людськими життями.

Разом з тим, на думку експертів, встановлено, що професійна підготовка як льотного, так і диспетчерського складу має поєднувати не тільки наявність необхідних знань, умінь і навичок [1; 3; 7; 8], а й здатність швидко та безпомилково приймати ефективні рішення за умов дефіциту часу, мати емоційну стійкість, володіти концентрацією та розподілом уваги, оперативною пам'яттю. Окрім важливості вивчення пізнавальних процесів індивіда у професійній діяльності не дослідженим залишається тема когнітивних стилів спеціалістів, тобто вивчення індивідуального способу пізнавальної можливості індивіда, через призму якого і здійснюється сприймання, опрацювання й аналіз безперервного потоку інформації.

Вивчення когнітивних стилів у професійній підготовці та діяльності особистості розглядається як форма інтелектуальної активності вищого порядку (порівняно з когнітивними процесами), оскільки їх головна функція полягає в координації та регулюванні базових пізнавальних процесів. Аналіз теоретичних

досліджень, пов'язаних з цією проблемою, засвідчує, що вивчення впливу індивідуального когнітивного стилю на успішність підготовки та професійної діяльності авіадиспетчерів дасть змогу: 1) встановити кореляційні зв'язки між індивідуальними стильовими параметрами, які сприятимуть оптимізації виконання поставлених задач спеціалістами; 2) розробити науково-методичні рекомендації для кожного індивідуального когнітивного стилю; 3) знизити кількість можливих проблемних ситуацій, які пов'язані з «людським фактором».

Труднощі, з якими зустрічається авіадиспетчер у своїй професійній діяльності: розведення в повітряному просторі значної кількості суден; дефіцит часу; ведення радіообміну у звичайних і екстремальних умовах діяльності; комунікація нерідною мовою; розв'язання завдань, які виникають у процесі управління повітряним рухом.

Вирішальним у роботі авіадиспетчерів є часовий фактор. Важливим залишається усвідомлення, наскільки швидко авіадиспетчер усуває проблемну ситуацію у своїй професійній діяльності. Чи це є своєчасне вирішення складної ситуації, чи прийняття рішення відбувається за кілька секунд до можливого виникнення критичної ситуації. Все це потребує комплексного психологічного, психофізіологічного, технічного та педагогічного дослідження системи «авіадиспетчер — екіпаж повітряного судна — середовище».

Основні фактори, на думку Р.Макарова, які викликають напружений стан оператора складних систем управління, а також джерела виникнення нервово-психічного напруження авіадиспетчера, обумовленого особливостями його професійної діяльності, є такі: велика ймовірність виникнення різноманітних непередбачуваних ситуацій в зоні управління; напруженість мисленнєвої функції, нерівномірність і висока інтенсивність інформації, яка поступає, її декодування, перероблення, а відповідно і напруженість перцептивної функції; дефіцит і зашумленість інформації; наявність декількох потоків інформації, яка є різною за значенням; жорстке часове лімітування для розшифрування великого потоку інформації, при цьому інформація сприймається не «на пряму» із зовнішнього середовища, а за допомогою радіотелефонного зв'язку; великий дефіцит часу для прийняття рішення і реалізації його у вигляді керуючих команд; хронічне перевантаження оперативної пам'яті, інтенсивне навантаження на функцію уваги [7].

Мета даної статті — теоретичний аналіз особливостей прояву індивідуальних когнітивних стилів у професійній підготовці та професійній діяльності авіадиспетчерів.

Виклад основного матеріалу

Для забезпечення постійного контролю за повітряними суднами авіадиспетчер використовує не тільки знання щодо фактичної ситуації у повітряному просторі, а й чітко встановлені правила, які регламентують усі аспекти його

діяльності. Для здійснення безпечного розведення значної кількості повітряних суден авіаційний диспетчер застосовує правила вертикального, бокового і продольного ешелонування. Все це вимагає від спеціаліста критичного мислення, мобільності, винахідливості, рішучості, здатності швидко реагувати на критичні ситуації і приймати правильні рішення.

Досить важливим є розуміння того, що в разі виникнення складних ситуацій у процесі управління повітряним рухом успіх діяльності авіаційних диспетчерів залежить від активації їхнього психічного потенціалу. Навіть найдосвідченіші авіадиспетчери, виконуючи поставлені перед ними завдання з високою професійною точністю, «відшліфувавши» свою майстерність до автоматизму, залишаються суб'єктами діяльності.

Успішність діяльності спеціаліста управління повітряним рухом визначається такими складовими: це вміння орієнтуватися й уявляти об'єкт у просторі; запам'ятовувати необхідний набір інформації; залишатися спокійним і впевненим у стресових ситуаціях; уміти аналізувати ситуацію та вирішувати проблемні ситуації; виокремлювати необхідну інформацію з великого обсягу повідомлень; мати розвинену просторову уяву, яка дає змогу уявляти положення літаків у повітряному просторі і прогнозувати їх положення через визначений час упродовж польоту. Професійна діяльність авіаційного диспетчера потребує від нього не тільки різноманітних інтелектуальних здібностей, а й застосування різних способів перероблення інформації, тобто різноманітних когнітивних стилів.

Необхідність вивчення сталих когнітивних відмінностей авіадиспетчерів зумовлена тим, що для людей з різним когнітивним стилем продуктивність пізнавальної діяльності досягається в різних умовах. Таким чином, вивчення когнітивних стилів авіаційних диспетчерів є частиною комплексної проблеми безпеки польотів, пов'язаною з людським чинником.

Проблематика проявів когнітивних стилів авіаційних диспетчерів залишається практично не вивченою. Стельові характеристики особистості повинні розглядатися як прояв особистісної організації в цілому, оскільки індивідуальні способи перероблення інформації тісно пов'язані з потребнісно-мотиваційною, афективно-вольовою та іншими сферами діяльності особистості [13, 5].

Над вивченням проблем когнітивних стилів працювали М.Холодна, І.Козлова, Б.Ананьєв, Г.Клаус, В.Колга, Є.Соколова, А.Палей, Т.Зінченко, В.Селіванов, А.Лібіна, В.Толочек, Т.Корнілова, Г.Парамей, М.Єгорова, І.Шкуратова.

Когнітивний стиль є однією з формальних індивідуальних особливостей особистісного рівня організації. Він є такою складовою особистості, яка стосується не змістових або рівневих властивостей, а відображає саме спосіб, манеру, стиль організації психологічних явищ всередині системи «особистість». Когнітивний стиль є досить стійким, стабілізованим надбанням структури осо-

бистості. Будучи відносно незалежним від змісту діяльності суб'єкта, стиль виражається у зручності використання певного набору або системи операцій з упорядкування психологічного досвіду [16].

Отже, певна стильова приналежність особистості не є основною складовою успішної професійної діяльності, проте здійснення ґрунтовного аналізу виконання певної професійної дії в конкретній ситуації авіаційним диспетчером дасть змогу розробити рекомендації для кожного стильового типу з урахуванням його сильних сторін і усунення недоліків.

На думку М.Холодної, саме в психології пізнавальних процесів актуальним є вивчення диференційно-психологічного аспекту, а саме дослідження індивідуальної специфіки процесів перероблення інформації, яка в загальному вигляді представлена як «когнітивний стиль» [13, 4].

Аналізуючи природу когнітивних стилів, можна сказати, що це стійкі індивідуальні відмінності у способах як організації та перероблення інформації, так і набутого досвіду [14, 171–195].

Питання когнітивних стилів привертало багатьох дослідників: під когнітивним стилем розумілось стійке і постійне розрізнення в когнітивній організації й когнітивному функціонуванні (Клаус, 1978 р.), індивідуальні особливості пізнавальних процесів, які проявляються в різноманітних ситуаціях при вирішенні різноманітних задач (Соловійов, 1977 р.), переважаючий спосіб когнітивного аналізу і структуризації свого оточення (Г.Уіткін, 1976 р.), відносно стабільна система когнітивних контролюючих принципів, які забезпечують можливість індивідуальних реалістично-адаптивних форм відображення дійсності, постаючи в якості опосередкованої ланки між намірами особистості й потребами об'єктивної ситуації (Гарднер, 1960 р.), профіль розумових здібностей (Броверман, 1960 р.) [13, 5].

На підставі аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що когнітивні стилі виступають як основний «посередник» між ситуативними впливами природного й соціального середовища та поведінковими реакціями і вчинками особистості. Важливо розуміти, що знання специфіки оцінювання й перероблення інформації особистістю має неабияке прикладне значення, оскільки дає змогу робити прогностичні висновки щодо поведінки людини в конкретних життєвих ситуаціях.

На думку Є.Климова, проблема когнітивних стилів тісно переплітається з індивідуальним стилем діяльності. Він зазначає, що «індивідуальний стиль — це індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно звертається людина з метою оптимального врахування своєї індивідуальності з предметними, зовнішніми умовами діяльності» [5, 75].

У працях К.Гуревича, Є.Климова, В.Мерліна та інших дослідників індивідуальний стиль діяльності — це система прийомів роботи, які характеризують

різні сторони діяльності: особливості здійснення виконавчих дій, вибору ситуацій і завдань, організації робочого місця, підготовки до роботи й дотримання вимог, які ставляться. Співвідношення і взаємозв'язок трудових дій зумовлені впливом властивостей різних рівнів індивідуальності, зокрема особистісного і психофізіологічного [10, 438–439].

Індивідуальний стиль діяльності — це неповторний варіант типових для кожної людини прийомів роботи у типових для неї умовах. Так, при підвищених вимогах до темпу і ритму діяльності людина з рухливим типом нервової системи успішно розв'язує завдання за рахунок використання своєї спритності, здатності легко прискорювати дії і переходити від одного стану до іншого. У тих самих умовах індивід інертного типу користується іншими засобами. Він може позбавити себе необхідності швидко реагувати на сигнали за рахунок передбачливості, підвищеної уваги до профілактичних заходів. У процесі діяльності у нього виробляється схильність до систематичності, ґрунтовності в роботі тощо [11, 64–78].

Спільним для індивідуального когнітивного стилю й індивідуального стилю діяльності є їх компенсаторна функція, яка гармонізує співвідношення між окремими психічними функціями. Об'єднуючу функцію виконує вся система особистісних стилів, яка включає в себе різноманітні стилеві параметри.

В зарубіжній і вітчизняній літературі виділяють близько 20 параметрів когнітивних стилів залежно від різних підходів до їх вивчення. Найбільш поширеними є такі параметри когнітивних стилів: полезалежність — поленезалежність; імпульсивність — рефлексивність; ригідність — гнучкість пізнавального контролю; вузькість — широта діапазону еквівалента; вузькість-широта категоризації; толерантність до нереалістичного досвіду; когнітивна простота — когнітивна складність; вузькість — широта сканування; конкретна — абстрактна концептуалізація; згладжування — загострення та ін [13, 6]. Розглянемо детально деякі з цих параметрів:

Полезалежність — поленезалежність.

При вивченні цього параметра у професійній діяльності авіадиспетчера слід звернути увагу на те, що полезалежні особи є чутливішими до соціальної інформації, доброзичливими і комунікативними, схильними тримати коротку фізичну дистанцію в умовах реального спілкування. Залежні від поля люди чекають від довколишніх допомоги й підтримки. Присутність інших людей робить їхню діяльність продуктивнішою. Їм легше взаємодіяти з людьми та вирішувати конфліктні ситуації, також вони рідше висловлюють негативне ставлення до довколишніх. Полезалежні особи схильні змінювати свою точку зору під впливом авторитетів. Водночас поленезалежним особам притаманні прямо протилежні за змістом психологічні якості [17, 661–689].

За даними Г.Уіткіна, незалежні від поля люди включаються у процес

навчання значно активніше, оскільки у полenezалежних індивідів рушійною силою є внутрішня мотивація, прагнення отримати нові знання та навички. У навчальній діяльності полenezалежні є успішнішими, коли відбувається зовнішнє підкріплення. Полenezалежні мають, в цілому, вищу академічну успішність — їм легше генералізувати й переносити знання, в них яскравіше виражена здатність обирати раціональніші стратегії запам'ятовування та відтворення матеріалу.

Аналіз літературних даних показав, що полenezалежність співвідноситься із наступними показниками інтелектуальної діяльності: 1) високими показниками невербального інтелекту (Т.Globerson, Н.Witkin.); 2) гнучкістю інформаційних процесів (В.Frank); 3) вищою здатністю до навчання (Н.Witkin); 4) успішністю розв'язання мисленнєвих задач (Н.Witkin); 5) успішністю розв'язання задач Лункера на «функціональну фіксованість», у яких досліджуваному потрібно використати знайомий предмет новим, неочікуваним способом (Witkin Н.А); 6) легкістю зміни установки під час розв'язування задач Лачинса (Н.Witkin) [13, 9].

Полenezалежність — полenezалежність здійснює суттєвий вплив на процес розв'язування задач в умовах сумісної діяльності. Так, під час роботи діад, члени яких мають різні когнітивні стилі (полenezалежність у одних і полenezалежність у інших), кінцеве рішення, як правило, приймається полenezалежним партнером. Група, до складу якої входять тільки полenezалежні суб'єкти, відчувають труднощі у прийнятті спільного рішення і рідко узгоджено вирішують спірні питання [18, 661–689].

Імпульсивність — рефлексивність.

Необхідність вивчення імпульсивності — рефлексивності авіадиспетчерів обумовлена тим, що при їх імпульсивній поведінці ймовірність помилок є вищою, але затрати часу — меншими. На думку І.Лушихіна та Л.Соколової, рефлексивна поведінка на противагу імпульсивній, характеризується більшою обережністю, меншою кількістю помилок, більшими затратами часу [6, 324]. Отже, індивідам, які є схильними до прийняття імпульсивних рішень, «необхідно працювати у строгій послідовності із складанням плану розв'язування задач і поетапного проведення попереднього аналізу» [6, 326], а схильним до рефлексивності слід вдосконалювати критерії швидкості розв'язання поставлених задач. Професійна діяльність авіадиспетчерів є надзвичайно динамічною і наповнена елементами раптовості. Вона вимагає від них швидкого прийняття рішень, вміння точно сприймати й аналізувати інформацію, швидкості мислення.

Характерними особливостями імпульсивних респондентів є здатність швидко реагувати на проблемну ситуацію, в той час як аналіз сприйнятої інформації здійснюється поверхнево, не систематично, не беручи до уваги окремі деталі. А у рефлексивних досліджуваних швидкість сприйняття в аналогічній ситуації є значно повільнішою. Вони передусім намагаються спиратися на свій власний досвід, аналізуючи проблемну ситуацію та приймаючи рішення.

Існує думка, що саме компонент «помилки» є критичним в осмисленні природи цього когнітивного стилю [15, 74–77]. Для полюса рефлексивності характерними є такі особливості інтелектуальної діяльності (відповідно протилежні за змістом особливості характеризують полюс імпульсивності): 1) використання продуктивніших стратегій розв'язання задач (J.D.Mc-Kinney); 2) успішність у перенесенні й використанні набутих у процесі навчання стратегій діяльності в нових умовах, а також вищий рівень метапам'яті (J.Borhowski, V.Peck, M.Reid); 3) систематичність при аналізі якості розв'язання задач (R.Ault); 4) полнезалежність (R.Gargiunlo, D.Massari); 5) аналітичний понятійний стиль, який виникає у здатності до класифікації об'єктів на основі їх подібності за конкретними відмінними деталями (B.Messer) [13, 15]. Аналіз змісту структури діяльності дасть змогу визначити оцінку значущості показників когнітивних стилів з точки зору професійної успішності.

Ригідність — гнучкість пізнавального контролю.

Дослідження, проведені В.Аллахвердовим, свідчать про те, що індивіди з високою ригідністю пізнавального контролю повільніше читають, оцінюють себе як чуттєвих і лабільних, важко переносять ранній підйом і повільно активізуються, більш чуттєві до навколишніх перешкод (за необхідності запам'ятовувати при шумі результати у суб'єктів з високою інтерференцією погіршуються, в той час за наявності низької інтерференції можуть навіть покращуватися) [2].

Ригідність — гнучкість пізнавального контролю (чи ступінь автоматизації пізнавальних функцій) — достатньо стійка індивідуальна характеристика когнітивної сфери, хоча психологічна природа цього стильового параметра розкрита ще не повністю. Цей когнітивний стиль стосується сенсорно-перцептивного навчання, механізмів словесно-образного перекладу інформації, а також процесів мимовільної та довільної регуляції пізнавальної активності [13, 19–20].

Індивіди, яким властивий гнучкий пізнавальний контроль, мають кращі показники мимовільного та довільного запам'ятовування, характеризуються вищою успішністю в навчанні, різносторонністю інтересів, комунікативністю, емпатійністю, але, на відміну від суб'єктів з ригідним пізнавальним контролем, у них спостерігається підвищений рівень тривожності й емоційної збудливості [17, 325–340]. Усі показники когнітивних стилів відіграють важливу роль у професійній підготовці та діяльності авіадиспетчера, тому інші параметри когнітивних стилів ми розглянемо більш детально в наступних статтях.

На нашу думку, головними завданнями, які постають перед авіаційними диспетчерами та які безпосередньо впливають на ефективність їхньої професійної діяльності відповідно до індивідуального когнітивного стилю, є:

- накопичення знань щодо проблем і критичних ситуацій, які виникали у професійній діяльності авіаційних диспетчерів, через аналіз матеріалів розслідування авіаційних інцидентів;

- встановлення індивідуального когнітивного стилю студентів за напрямом «аеронавігація» у навчальній діяльності для усунення характерних для певного стилю складностей у засвоєнні навчального плану;
- визначення взаємозв'язку між когнітивними стилями й успішністю професійної підготовки майбутніх авіадиспетчерів, а в подальшому і професійній діяльності;
- моделювання різних ситуацій при управлінні повітряним рухом і ефективно вирішення конфліктних ситуацій, які виникають під час радіообміну в звичайних і екстремальних умовах діяльності, комунікації на нерідній мові, розв'язанні завдань розведення у повітряному просторі значної кількості суден через розроблення рекомендацій для авіаційних диспетчерів з різними індивідуальними когнітивними стилями;
- розроблення методики індивідуальної роботи зі студентами напряму «аеронавігація» з урахуванням індивідуального когнітивного стилю.

Висновки

Одним з важливих питань є визначення особливостей впливу когнітивного стилю на професійну підготовку та професійну діяльність суб'єкта. Когнітивні стилі впливають на різні аспекти поведінки особистості у сфері спілкування, навчання, роботи. Вивчення індивідуальних когнітивних стилів авіаційних диспетчерів дасть змогу зробити прогноз стосовно багатьох особливостей їхньої професійної підготовки та професійної діяльності.

На нашу думку, цікавим є подальше дослідження особливостей сприймання та перероблення інформації авіаційними диспетчерами, способу виконання ними професійних завдань і реакції на проблемні ситуації при врахуванні особливостей індивідуального когнітивного стилю.

Подальший теоретичний і емпіричний аналіз індивідуальних когнітивних стилів авіадиспетчерів дасть змогу не тільки розробити методику індивідуальної роботи зі студентами напряму «аеронавігація» з урахуванням індивідуального когнітивного стилю, а й прогнозувати й усувати проблемні ситуації, які можуть виникати при прийнятті рішень і їх реалізації у звичайних та екстремальних умовах. Подальше застосування зазначеної методики у професійному відборі авіаційних диспетчерів сприятиме підвищенню їхніх адаптивних можливостей у професійній підготовці і професійній діяльності та успішному вирішенню проблемних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агапов И.В. Формирование и развитие профессионально важных качеств у курсантов в процессе обучения ВВАУЛ / И.В.Агапов, С.В.Алегин, О.А.Воробьев и др. — М.: Воениздат, 1992. — 184 с.

2. Аллахвердов В.М. Исследования закономерностей возникновения ошибок при оперативных преобразованиях информации: дис. ... канд. психол. наук / В.М.Аллахвердов. — Л., 1974.
3. Гримак Л.П. Резервы человеческой психики. Введение в психологию активности / Л.П.Гримак. — М.: Политиздат, 1989. — 319 с.
4. Коваленко Г.В. Моделирование в профессиональной подготовке летного состава гражданской авиации / Г.В.Коваленко, Г.А.Крижановский // Итоги науки и техники. — Серия: Воздушный транспорт. — М.: ВИНТИ, 1992. — Т. 25. — 135 с.
5. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы / Е.А.Климов. — Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1969. — С. 75.
6. Лушихина И.М. Когнитивные различия в процессе интенсивного обучения иноязычному речевому общению / И.М.Лушихина, Л.П.Соколова // Тренажеры в формировании профессиональных навыков при подготовке специалистов: тезисы докладов Второй всесоюзной научно-технической конференции, г.Ульяновск, 18–20 октября 1988 г. — М., 1988. — С. 323–326.
7. Макаров Р.Н. Человеческий фактор. Авиационная психология и педагогика: справочник / Р.Н.Макаров. — М.: МНАПЧАК, 2002. — 490 с.
8. Макаров Р.Н. Теория и практика конструирования целевых моделей операторов особо сложных систем управления / Р.Н.Макаров, Л.В.Герасименко. — М., 1997. — 532 с.
9. Отчет межгосударственного авиационного комитета. — 2002. — № 1 (29). — 224 с.
10. Трофімов Ю.Л. Психологія: підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. — 5-те вид. — К.: Либідь, 2005. — С. 438–439.
11. Сотникова И.Г. Когнитивные стили и стратегии решения познавательных задач / И.Г.Сотникова; под ред. В.А.Либина // Стил ь человека. — М.: Смисл, 1998. — С. 64–78.
12. Хамракулов И.В. Эффективность использования полетной информации / И.В.Хамракулов, Б.Н.Зубков. — М.: Транспорт, 1991. — 175 с.
13. Холодная М.А. Когнитивные стили как проявление своеобразия индивидуального интеллекта / М.А.Холодная. — К.: УМК ВО, 1990. — 75 с.
14. Child D. Cognitive Styles: Some recent ideas of relevance to teachers // Personality, Cognition and Values. L., 1986. p. 171–195.
15. Gargiunlo R.M. Reflection-impulsivity and field dependence-independence in retarded and nonretarded children of equal mental age // Bulletin of the Psychonomic Society. — 1982. — V.19 (2), p. 74–77.

16. Psychological differentiation / H.A.Witkin, R.Dyk, H.Faterson at el. — N.Y., 1962.

17. Riemann B.C., McHally R.J. Cognitive processing of personality relevant information // Cognition and Emotion, 1955. — Vol. 9 (4). — p. 325–340.

18. Witkin H.A. Goodenough D.R. Field dependence and interpersonal behavior // Psuchol.Bulletin, 1977. — Vol. 84. — p. 661–689.

Статья посвящена анализу особенностей влияния индивидуального когнитивного стиля на профессиональную подготовку, а в дальнейшем и на профессиональную деятельность авиационных диспетчеров. Также проанализированы основные показатели когнитивных стилей: полезависимость — полenezависимость; импульсивность — рефлексивность; ригидный — гибкий познавательный контроль.

Ключевые слова: *авиационный диспетчер, индивидуальный когнитивный стиль, профессиональная деятельность, управление воздушным движением, индивидуальный стиль деятельности.*

The article is devoted to the specific influence individual cognitive style on professional training and future professional activity. Main cognitive style indicators, such as field dependence — independence, reflection-impulsivity, rigid — flexible control are analyzed in the article.

Key words: *air controller, individual cognitive style, professional activity, air traffic control, individual style activity.*